

Учителски компетенции за превенция и промоция на детското здраве

Вергилия Грънчарова

***Teacher competence for child health promotion and prevention:** The present article discusses difficulties, caused by subject "Nature studies", section "Human and his health". The particular difficulties was endorse as nonexact idea using, effort cause and effect connections and others. As a starting point for them was assume the scanty necessary equipment and teacher competence for health promotion and preventive activities, and the need from permanent contemporary qualification, caused by constantly changing social realities.*

***Key words:** subject difficulties, health promotion, preventive activities, teacher qualification, changing social realities*

„Трябва да виждам себе си в децата, за да им помогна да станат големи; трябва да ги приемам като повторение на своето детство, за да усъвършенствам в тях самия себе си; трябва, накрая, да живея живота на децата, за да бъде вечно човечен учител.“

Шалва Амонашвили

ВЪВЕДЕНИЕ

Започвам с мисълта на изтъкнатия грузински психолог Шалва Амонашвили, защото в нея се съдържа смисълът, ядрото на учителската професия – да бъдем вечно човечни учители. И тук, разбира се, възниква въпросът как да се постигне това? Какво от сегашната образователна реалност би следвало да се промени и дали настоящата квалификация на учителите може да отговори на все по-акцентирания се императив за по-бърза адаптивност и обогатеност на подготовката? Отговорът на този въпрос е предмет на вечно педагогическо търсене и всеки един от нас си го задава в работата си.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Настоящият доклад е едно продължение на изследване, проведено преди няколко години. То беше породено от конкретни трудности, които децата изпитват в часовете по околна свят, родинознание и природознание. [1]. Идеята на тази разработка е породена от желанието за конкретизиране и обособяване на трудностите, които учениците срещат с учебния предмет „Човекът и природата“ в IV клас и по-конкретно разделът „Човекът и неговото здраве“. Поставих си следните конкретни задачи:

1. Определяне на изследваните групи деца
2. Подготовка на нужните работни материали
3. Провеждане на самото изследване
4. Обработка и анализ на резултатите
5. Диференциране на трудностите

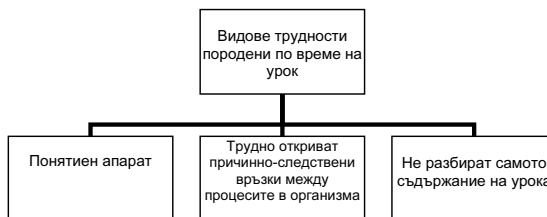
Включените деца в изследването са 58. Предварително се запознах с работните материали на децата - тетрадки, допълнителни помагала и др. Като допълнителна методика използвах пряко наблюдение на уроците от проблемния раздел, а така също и разговори с учениците.

В голяма степен учениците като цяло се справят добре с овладяването на учебния материал по раздела. Той им е интересен и стои доста близо до тях като емоционалност и познавателност. По време на уроците споделят свои лични спомени /например в урока по темата Нашите сетива едно дете сподели каква „вкусна“ хрема е имало и др./ Конкретните им трудности възникват на базата на методологични проблеми, а именно непознатия за тях понятиен апарат или неточното му използване (83,5%). С оглед важноста на проблема се консултирах с

учителите по отношение на това какво те правят в преодоляването на тази бариера у децата. От тяхна страна беше споделено, че се стремят да включват в работата си допълнителни материали като енциклопедии, списания и т.н., а така също и тестове, но това в недостатъчна степен им помага за преодоляване на бариерите у децата.

Друг проблем е съдържателната страна на урока. Тя не се разбира от 46,4 % от учениците, а 33,7 % трудно откриват или не могат да направят причинно-следствена връзка между процесите в организма.

След провеждане на изследването резултатите показаха следното:

Фиг. 1. Видове трудности по време на урока

Като допълнение към горепосочените данни и имайки предвид важността на раздела за здравето проведох разговори с голяма част от децата. Темата беше насочена към техния начин на живот. Попитах ги дали знаят нормите за здравословен живот, възприемат и спазват ли ги. Целта ми беше да разбера дали както в училищата, така и в семейната среда, се провежда здравна промоция и превенция. За съжаление голям процент от децата (над 90) трудно възприемат нуждата от здравословен начин на живот, т.е те знаят какво трябва да правят, но признават, че почти не го спазват. Тази тревожна тенденция се потвърди и от разговорите ми с учителите, чиято дейност по горепосочения проблем се свежда само до „четене на конско“ и евентуално (при по-сериозни случаи като тютюнопушене, наркотици и др.) намесата на директора. Останах неприятно изненадана и от факта, че почти липсва или не са налице здравни беседи, предвид възрастта на учениците: 10-11 г. и предстоящото им влизане в пубертета. Съгласно нормите на Европейската здравна комисия би следвало такива действия да бъдат подкрепени от национални и местни правителства, от образователни и здравни системи, а именно:

- дейности, свързани с правата на детето, и за борба с насилието над децата и педофилията
- защита на малките деца от вредните ефекти на тютюнопушенето, алкохола и наркотиците
- работа по имунизацията и контрола на заразните болести
- насърчаване на по-добро хранене и психично здраве
- предотвратяване на злоупотреби и наранявания в тази възрастова група

Всички тези състояния биха могли да се предотвратят или поне да се редуцират значително чрез мерки за превенция и промоция на здравето. Информирането на обществеността е важно, но рядко е достатъчно, за да накара хората в действителност да водят по-здравословен начин на живот. Усилията за промоция на здравето често са най-успешни, когато използват набор от методи, подпомагащи хората да правят по-здравословни избори в контекста на тяхното всекидневие. Работното място или училището, както и други места, където хората биха могли да прекарат голяма част от времето си, могат да са особено важни партньори в това отношение. [2]

Казано дотук ме навежда и на друг конкретен въпрос - дали нашият, българският учител, е подготвен за това. Дали той професионално може да отговори

на тази потребност и претенция на съвременността, защото много от поставеното и изискваното от образователната цялост и реалност, а и от конкретното училище, е единствено и само в „неговите ръце“. Новостите и различията в съдържателните обучителни системи, в методическите конструкции, в хода и в елементите на обучението стават пряка задача преди всичко и на неговата професионална дейност. Без съмнение силен фактор в същностните измерения и изменения на труда му са и „вторите субекти“ на обучителния процес – учениците. Те са поколение на своето време и, може би, най-ярките изразители на новото и различното в него. То е вградено в собственото им развитие и неговият израз става закономерен факт. Промените би следвало да тръгват от друга основа и да оформят други насоки. Корените им са свързани с развитието и постиженията на науките, в тяхното вътрешно диференциране и обогатяване, в променените социални реалности и насоките на динамиката им, в „новият тип „ученици“ с други възможности и претенции. Образованата цялост очертава и по-различен лик на учителя като професионалист. Възрастово- поведенческа характеристика на съвременните ученици и техните претенции, оформени и изявени в променената жизнена обстановка, в някакъв смисъл и степен налагат преустройство във функционалната система на учителския труд. Учениците търсят себе си като специфика, възможности и реализации. Така разчупват „класическата“ методика с ограничените и възможности за индивидуализиране. Те са много осведомени и с готовност и „отвън“ и търсят мястото им в училище.

Всичко това обхваща нов тип професионално-личностна цялост, вгражда нагласи и знания, характер и компетентност, трайна и обоснована професионална целеустременост. По- конкретно налага промени в трудовите разположения и готовност, обогатяваща се компетентност в съответствие с наличните и предстоящите промени, задачи и изисквания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Социалната динамика поставя „до и в училището“ поредица от нови фактори, които се „ангажират“ със страни или отделни моменти от образователната подготовка на децата като разнообразни школи и курсове, инициативи, здравни игри и др. Всичко това се поема и от най-малките, защото им „отваря“ нови врати в бъдещето. На този богат и перспективен фон „сухото“представяне на проблемите като доминанти в учебната система става отегчително, само възприемано(в готов вид). Има всички основания (а и наложителни изисквания) учителският труд да се оглежда и преосмисля периодично. Само по този начин може да се разбере какво от сложното дело надхвърля потребностите и решенията си, да направи промени в отделни страни и сектори в професионалния труд. Много съществен е фактът, че първи усещат новите потребности и нуждата от промени учениците. Като продукт на собствената среда и нейните своеобразия те първи разбират отживяващото, усещат новото и различното, преживяват остарялото и острата нужда от промени в него.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Георгиева, С., Грънчарова, В.. Опит за класификация на трудности по време на изпълнение на учебни задачи в часовете по роден край, околени свят, родино и природознание, Шумен, 2004 г., 176- 191
- [2] <http://ec.europa.eu/>

За контакти:

д-р Вергилия Георгиева Грънчарова: e-mail: wergilija@abv.bg

Докладът е рецензиран.